

LAUSUNTO

31.8.2012

Opetus- ja kulttuuriministeriö
PL 29
00023 Valtioneuvosto

Viite: Lausuntopyyntö 22.5.2012 dnro OKM/77/040/2011

SATAKUNNAN AMMATTIKORKEAKOULUN LAUSUNTO TOIMINNALLISTA RUOTSIA – LÄHTÖKOHTIA RUOTSIN OPETUKSEN KEHITTÄMISEKSI TOISENA KOTIMAISENA KIELENÄ - RAPORTISTA

Lausunnossamme on otettu tarkastelunäkökulmaksi opiskelijan kielitaidolliset valmiudet hänen siirtyessään opiskelemaan toiselta asteelta ammattikorkeakouluun. Satakunnan ammattikorkeakoulun toteuttamissa selvityksissä vuosina 2005 ja 2008 todettiin toiselta asteelta ammattikorkeakouluun opiskelemaan tulevien opiskelijoiden kielitaidossa suuria puutteita suhteessa siihen vaatimustasoon, jota korkeakoulututkinto lakisääteisenä tasona edellyttää.

Yleisenä kommenttina haluamme tuoda esiin sen valitettavan asian, että koulutusjatkumo ei toteudu Suomen koulutusjärjestelmässä sillä tavalla, että ruotsin opiskelu voisi jatkua ongelmitta siirryttäessä alemmilta asteilta korkeakouluun. Suurimmat opiskeluongelmat kohtaavat ammattikorkeakouluihin ammatilliselta toiselta asteelta tulevat, joilla ei ole edes teoreettista mahdollisuutta saavuttaa B1-tasoa aiemmissa pakollisissa opinnoissaan. Toisen asteen ammatillisen koulutuksen tuntimäärät ovat liian pienet. Mukana saattaa olla myös asenneongelmaa. Kuilu korkeakouluopintoihin on niin suuri, että ammattikorkeakoulut joutuvat käyttämään paljon resursseja puuttuvien aukkojen paikkaamiseen. Myös ylioppilastutkinnon suorittaneista vain viidesosalla oli valmiudet edetä varsinaisille kielten opintojaksoille ilman valmentavaa jaksoa. Yo-tutkinnon uudistuksen jälkeen yhä useampi lukiosta korkeakouluun siirtyvä joutuu nostamaan puutteellista kielitaidon tasoaan valmentavassa opetuksessa. Näistä aiheutuu ammattikorkeakouluille suuria kustannuksia erityisesti tekniikan ja liikenteen koulutusaloilla. Opiskelijan näkökulmasta opinnot kuormittavat ja aiheuttavat tarpeettomia opintojen keskeyttämisiä ja opiskeluaikojen pitkittymisiä. Nämä puolestaan vaikuttavat haitallisesti ammattikorkeakoulujen tuloksellisuuteen.

Jatkossa nostamme esiin vain ne jatkotoimenpide-ehdotukset, joita haluamme kommentoida.

Kommentit toimenpide-ehdotuksiin 1, 5-6, 8-10, 13-14 ja 17.

1 Kielikoulutuksen jatkumoa painotetaan paikallisen tason kieliohjelmassa ja mahdollistetaan B1-ruotsin oppimäärää laajemmat opinnot perusopetuksen aikana.

Perusedellytyksenä ja ensisijaista on, että kielten opetuksen jatkumoa tarkastellaan yhtenä kokonaisuutena läpi eri koulutusasteiden. Tavoite-

tasomäärittelyt tehdään niin, että eri asteiden välille ei jää nykyisenkaltaisia kuiluja. Tuntijaoilla, opettajien valmentamisella yms. huolehditaan, että kyseisellä asteella on mahdollista saavuttaa asetetut tavoitetasot. Ammattikorkeakoulujen näkökulmasta on tärkeää, että kaikki korkeakouluopintoja suunnittelevat saisivat mahdollisuuden päästä perusopinnoissaan sille tasolle, jota korkeakouluopinnot edellyttävät.

B1-tasoa laajempien opintojen mahdollistaminen on sinänsä hyvä tavoite, mutta kunkin asteen perustason saavuttamisen mahdollistaminen on mielestämme ehdottomasti ensisijaista.

5 Koulutuksen järjestäjät ottavat käyttöön käytännönläheisiä muotoja ruotsin kielen opiskelussa ammatillisessa koulutuksessa, esimerkiksi kytkemällä sitä eri alojen ammatillisiin opintoihin sekä hyödyntämällä työssäoppimista ja valinnaisuutta.

Käytännönläheisten muotojen löytämisen lisäksi on ehdottomasti keskiyttävä myös peruskielitaidon opettamiseen. Ilman rakenteiden hallintaa ei ole edellytyksiä edetä kielen taitotasossa korkeakoulututkinnoissa vaadittavan kielitaidon tasolle. Käytännönläheisten opetusmuotojen merkitys on lähinnä opiskelijan motivointi kielten opiskeluun. Ero lukion ruotsin heikosti suorittaneen ja ammatilliselta toiselta asteelta tulleen välillä on kuitenkin valtava lukion tuloon eduksi, koska ammatillisessa koulutuksessa ei painotu kielen rakenteiden oppiminen eikä siellä ole resurssejakaan asioiden läpikäymiseksi. Kuitenkin korkeakouluopinnoissa testataan suullinen ja kirjallinen kielitaito. Ammatilliselle toiselle asteelle pitäisi saada lisäresursseja ainakin niille opiskelijoille, jotka aikovat jatkaa opintojaan korkeakoulussa.

6 Opinto-ohjausta kehitetään siten, että jatko-opintoja suunnittelevat saavat oikean kuvan ruotsin kielen osaamisvaatimuksista seuraavilla koulutustasoilla ja eri ammatteissa. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Opetushallitus, koulutuksen järjestäjät ja korkeakoulut ovat tästä vastuussa.

Opinto-ohjauksen kehittämiseen on ehdottomasti kiinnitettävä huomiota eikä pelkästään kieliopintojen näkökulmasta, vaan myös yleisesti korkeakouluopiskeluvalmiuksien näkökulmasta. Opiskelijat eivät saa tällä hetkellä lukiossa ja ammatillisissa oppilaitoksissa riittävää tietoa siitä, mitä kielitaidolta vaaditaan jatko-opinnoissa. Korkeakoulut ja lukiot/amatilliset oppilaitokset voisivat toimia alueellisessa yhteistyössä, jotta korkeakoulujen kielitaitovaatimukset olisivat selkeät jatko-opintoja suunnitteleville. Tärkeä asia on myös yhteinen tahtotila asian eteenpäinviemiseksi oppilaitoksissa. Ammatillisissa opinnoissa painottuu luonnollisesti ns. ammattiaineet eikä kieliä mielletä joka paikassa tulevan ammatin osaksi. Ns. substanssiaineiden opettajien asenteilla on suuri merkitys sille, mitä opiskelijat haluavat opiskella ja minkä kokevat tärkeäksi, joten tietoa pitäisi jakaa koko henkilöstölle, joka työskentelee opiskelijoiden kanssa. Vaihtoehtoisten opiskelupolkujen rakentaminen toiselle asteelle voisi myös tukea korkeakouluopiskeluvalmiuksien saavuttamista.

8 Korkeakoulut kehittävät menetelmiä, joilla turvataan tutkintoasetuksessa vaadittavan kielitaidon saavuttaminen. Opetus- ja kulttuuriministeriö tukee tätä erillisrahoituksella.

Pelkällä menetelmien kehittämisellä korkeakouluissa ei pystytä korjaamaan aikaisemmilla asteilla syntyneitä osaamisvajeita. On myös uskallettava kysyä, onko aikaisemmilla asteilla syntyneiden osaamisvajeiden korjaaminen korkeakoulun tehtävä? Menetelmiä on kehitettävä kaikilla koulutusasteilla. Aikaisemmilla asteilla syntyneiden osaamisvajeiden korjaamiseen täydentävillä ja valmentavilla opinnoilla tarvitaan korkeakouluille suunnattua merkittävää lisäresurssia, joka ei ole pois muusta korkeakoululle tulevasta rahoituksesta. Oma kysymyksensä on opiskelijan opiskelun kuormittuminen ylimääräisillä opinnoilla. Kielitaidon nostaminen B1-tasolle vaatii opiskelijoilta paljon aikaa ja energiaa, joten ne pääsääntöisesti viivästyttävät monien opintoja. Valmentavan opetuksen pitäisi tuottaa joka paikassa opintopisteitä, jotta opiskelija saa opintotukensa. Liiallinen kuormitus ja opiskeluaikojen venyminen voi johtaa myös opintojen keskeyttämiseen.

Ammattikorkeakoulujen opettajat ovat pääsääntöisesti mukana kaikissa valtakunnallisissa projekteissa, joissa on yritetty kehittää keinoja ongelmien ratkaisemiseksi. Suurin ongelma on kustannukset, jotta opetusta voitaisiin järjestää. Virtuaaliset oppimisympäristöt eivät ole tae asioiden parantumiselle. Heikot opiskelijat tarvitsevat innostuneen opettajan tukemaan heitä face to face. Hyvät opiskelijat pärjäävät kyllä verkossakin.

9 Opetushallitus yhteistyössä opetuksen ja koulutuksen järjestäjien kanssa kehittävät ruotsin opetuksen opetussuunnitelmia perusopetuksessa, lukiokoulutuksessa ja ammatillisella toisella asteella siten, että tavoitteissa painottuu toiminnallinen kielitaito ja kielenopetus kiinnittyy oppilaan arkeen. Oppilaat ja opiskelijat otetaan kehittämistyöhön mukaan.

Ks. kommentti kohtaan 5.

10 Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnistää yhteistyössä Opetushallituksen kanssa ruotsin kielen opetusaineistojen kehittämishankkeen. Siinä luodaan valtakunnallinen jo käytettävissä oleviin oppimisalustoihin soveltuva ruotsin oppimisen ja opetuksen digitaalinen oppimisympäristö kaikille koulutusasteille tukemaan opetuksen pedagogista kehittämistä ja koulujen keskinäistä verkottumista. Digitaalisen oppimisalustan rakentamisessa kiinnitetään erityistä huomiota oppijälähtöisiin, mielekkäisiin kielenkäyttötilanteisiin ja harjoituksiin, jotka tukevat toiminnallista kielitaitoa.

Yhteisten opetusaineistojen kehittäminen on kannatettava ajatus. Haluamme korostaa myös eri kouluasteiden vahvaa asiantuntijaverkottumista. **Pidämme kuitenkin myös erittäin tärkeänä pyrkiä siihen, että kehittämishankkeessa tai omana erillisenä hankkeena toteutettaisiin kielten opetuksen laadunhallintahanke, jossa luotaisiin yhteiseen käyttöön työkaluja ja menettelyjä kielten opetuksen laadun varmistamiseksi ja arvioimiseksi.**

13 Koulutuksen arviointikeskus, erityisesti Korkeakoulujen arviointineuvosto, arvioi ruotsin kielen aineenopettajakoulutuksen ja ruotsin opetuksen luokanopettajakoulutuksessa ottaen huomioon alueelliset erot sekä edellä esitetyt koulutustasoihin ja oppimiseen liittyvät erityiskysymykset.

Korkeakoulujen arviointineuvoston tehtävään sopii hyvin ruotsin kielen aineenopettajakoulutuksen ja ruotsin opetuksen luokanopettajakoulutuksessa arvioiminen. Mielestämme ammatillisen kieltenopetuksen olisi

oltava mukana ruotsin kielen opettajakoulutuksessa nykyistä vahvemmin, jotta korkeakoulut saisivat pedagogisesti päteviä kielenopettajia. Kynnys ns. perusaineenopettajalta lähteä opettamaan ammattikieltä on erittäin korkea.

Ongelman ydin ei kuitenkaan ilmeisesti ole ruotsia opettavien koulutuksessa, vaan asetetuissa tavoitetasoissa ja kielen opetukseen varatussa tuntiresurssissa tai korkeakoulussa kaikilta tutkinnon suorittajilta vaadittavan kielen osaamisen tason määrittelyssä. Onko kielitaitovaatimuksen (erityisesti ruotsi) todella oltava edelleen osa tutkintoa vai voisiko vaadittavan kielitaidon osoittaa erillisellä kielikokeella niin kuin aikaisemmin on ollut käytäntönä? Tästä asiasta tulisi voida keskustella vaikka opintojen nopeutumisen näkökulmasta.

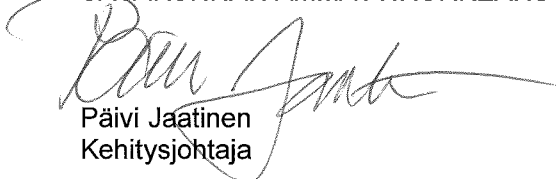
14 Yliopistot varmistavat, että ruotsin kielen opettajakoulutukseen liittyvä harjoittelu on monipuolista ja toiminnalliseen kielitaitoon painottuvaa ja että harjoittelupaikkoja on tarjolla eri koulutusasteilla.

Tätä työtä on jo tehty käytännössä. Todennäköisesti asia vaatii kuitenkin edelleen panostusta, jotta opetusharjoittelijat pääsevät eri kouluasteille. Yksi keino on luoda verkosto yhteystietoineen yliopistojen käyttöön. Amkien vastuopettajaverkostolta on kysytty asiasta ja halukkaat harjoittelupaikkojen tarjoajat on listattu, mutta asian hoitaminen on vielä kesken.

17 Opetushallitus ja CIMO käynnistävät yhteistyössä oppilaitosten ja korkeakoulujen kanssa valtakunnallisen finska-ruotsi -vaihto-ohjelman ja kampanjan, jolla lisätään ruotsin- ja suomenkielisten koulujen yhteistyötä ja opettaja- ja oppilasvaihtoja. CIMO edistää hallinnoimiensa ohjelmien kautta mahdollisuuksia ruotsin oppimiseen ja opetukseen kaikilla koulutusasteilla. Tiedotuksen kehittämiseksi CIMO tiivistää yhteistyötä muiden pohjoismaisen koulualan rahoittajien kanssa.

Kannatamme lämpimästi ajatusta finska-ruotsi -vaihto-ohjelmasta. Mahdollisuus päästä opiskeluaikana mahdollisimman matalalla kynnyksellä vaihtoon, voisi nostaa motivaatiota kielen opiskeluun. Olisi käynnistettävä kampanja, jossa korkeakouluopiskelijat pääsisivät harjoittelijoiksi ruotsalaisiin/ruotsinkielisiin firmoihin tekemään esim. pakollista harjoitteluaan. Pitäisi luoda verkosto firmoihin ja tukea opiskelijaa haakeutumaan ko. töihin. Kannatamme lämpimästi myös opettajille suunnattua vaihto-ohjelmaa, jossa saisi kokemusta opetettavan alan substanssista ja siten arvokasta pääomaa työhön. Se lisäisi ruotsinopettajan uskottavuutta ammatillisella puolella ja olisi siten yksi motivointikeino lisää.

SATAKUNNAN AMMATTIKORKEAKOULU

Päivi Jaatinen
Kehitysjohtaja